

Nie ma raczej wątpliwość co do tego, że różnice do wiadczenia z przeszłości niosą ze sobą istotne długoterminowe następstwa. Zdarzenia takie jak poważne problemy zdrowotne, wypadek czy znaczące trudności finansowe mogą wpływać na nasze życie przez wiele kolejnych lat lub nawet dekad. Dzięki rozszerzaniu się dostępnosci danych na poziomie indywidualnym coraz więcej pojawia się dowodów potwierdzających znaczenie wagi życiowych wydarzeń i ich długoterminowe implikacje. Jako takie do wiadczenia w literaturze często wymieniane jest również bezrobocie. Jeśli rzeczywiście niesie ono ze sobą długoterminowe konsekwencje, jego indywidualne i społeczne koszty znacząco przekraczałyby poziom kosztów bezpośrednio powiązanych z pozostawaniem bez pracy przez określony okres czasu. Z tego względu istotnym jest zrozumienie związku pomiędzy utratą pracy a wynikami obserwowanymi kilka lat później, aby zweryfikować czy istnieją takie długoterminowe konsekwencje, jaki jest ich charakter oraz zbadać występowanie czynników ograniczających negatywne skutki bezrobocia na inne dziedziny życia. W niniejszym projekcie głównym celem jest zrozumienie długoterminowych konsekwencji bezrobocia z okresu pierwszych lat transformacji od gospodarki centralnie planowanej do rynkowej na początku lat 90-tych.

W związku z tym, że nie posiadamy danych indywidualnych dostarczających informacji na temat konkretnych do wiadczeń z rynku pracy z okresu przed i zaraz po transformacji, w projekcie wykorzystano informacje zebrane w Polsce i 12 innych krajach Europy w ramach części badania SHARE: 50+ w Europie dotyczącej historii życia respondentów. Projekt SHARE jest międzynarodowym badaniem skoncentrowanym na osobach po pięćdziesiątym roku życia. Badanie ma panelowy charakter, za dane dotyczące tych samych osób zbierane są w regularnych odstępach czasu, zwykle co dwa lata. Polska dołączyła do projektu SHARE w drugiej rundzie prowadzonej na przełomie lat 2006 i 2007 i uczestniczy również w obecnie realizowanej rundzie 6. Poza wymienionymi dwiema rundami dane dotyczące polskich respondentów dostępne są także dla rundy 3 i 4. W ramach rundy 3, tzw. SHARELife (w latach 2008/2009) zbierane były informacje o historii życia respondentów włącznie z takimi dziedzinami jak historia rodzinna, miejsca zamieszkania w ciągu życia oraz historia zdrowotna. Ponadto pytania dotyczyły szczegółowej historii aktywności na rynku pracy uwzględniając miejsca zatrudnienia i zmiany statusu na rynku pracy, jak również wiele charakterystyk wszystkich deklarowanych miejsc pracy. Informacje te umożliwiły analizę historii zatrudnienia polskich respondentów u progu transformacji systemowej. Ponadto, możliwe będzie porównanie tych historii życia z aktualnymi informacjami o tych samych respondentach. Badanie SHARE obejmuje szeroki zakres informacji, które mogą być wykorzystane do budowy miar jakości życia w ramach wielu ważnych jego aspektów, takich jak zdrowie (psychiczne i fizyczne), sytuacja materialna i ogólna satysfakcja z życia. Podczas realizacji projektu opracowany zostanie kompleksowy zestaw takich miar, z jednej strony, aby wykorzystać je do oceny długoterminowych konsekwencji utraty pracy w przeszłości, a z drugiej, aby zbadać poprawę poziomu życia w Polsce w czasie oraz w różnorodnych kohortach respondentów w zestawieniu międzynarodowym.

Istotnym problemem w analizie konsekwencji do wiadczeń z rynku pracy w przeszłości jest występowanie potencjalnej korelacji pomiędzy czynnikami nieobserwowanymi przez badacza, które mogą wpływać na prawdopodobieństwo utraty pracy w przeszłości i, przykładowo, zły stan zdrowia kilka lat później. Jednym z takich czynników mogłoby być zdolność poznawcza, w związku z tym może słabiej umieć radzić sobie z trudnymi sytuacjami, co mogłoby przyczynić się do większego prawdopodobieństwa zwolnienia z pracy i jednocześnie nie mogłoby wpływać na stan zdrowia poprzez styl życia i wiadomo zdrowotny. Jeśli w przeprowadzanych analizach takie czynniki nie mogłyby być uwzględnione, wówczas utratę pracy ze złym stanem zdrowia, nawet gdyby nie istniał bezpośredni związek przyczynowy pomiędzy nimi. Dla celów rozwiązania tego problemu najpierw analizie poddana zostanie szeroka baza indywidualnych charakterystyk dostępnych w ramach SHARE (włącznie z zmiennymi identyfikującymi zdolność poznawczą).

Następnie wykorzystane zostaną metody ekonometryczne opracowane specjalnie do rozwiązania tych problemów poprzez tzw. metody zmiennych instrumentalnych i metody panelowe. W ramach projektu zbierzemy informacje dotyczące rynku pracy na poziomie regionalnym i zmiany w zatrudnieniu pod koniec lat 80-tych i na początku lat 90-tych. Dane regionalne zestawione z indywidualnymi danymi z projektu SHARE umożliwiły identyfikację źródeł nicowania stopnia w jakim poszczególne osoby odczuły zmiany ekonomiczne. To podejście pozwoli na identyfikację związku przyczynowego pomiędzy utratą pracy w początkowym okresie lat 90-tych i poziomem dobrostanu zmierzonego na podstawie aktualnych danych z projektu SHARE.

Wyniki naszych analiz będą wykraczały poza indywidualny przypadek Polski i proces społeczno-ekonomicznej transformacji, ponieważ informacje dotyczące długoterminowych następstw szoków na rynku pracy mogą zostać wykorzystane jako wsparcie polityki gospodarczej prowadzonej w innych krajach. W szczególności, mogą one dostarczyć argumentów dla polityki zatrudnienia prowadzonej w krajach obecnie przechodzących istotne transformacje społeczno-ekonomiczne i tych usiłujących wyjść z ostatniej zapaści gospodarczej.